

Sygn. akt *XVII AmC 1673/13*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSR del. Anna Maria Kowalik</i>
Protokolant:	Sekretarz sądowy Jadwiga Skrzyńska

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2014 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa **Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**

przeciwko **(...) S.A. z/s w P. Oddział w Polsce z/s w W.**

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanemu **(...) S.A. z/s w P. Oddział w Polsce z/s w W.** wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści: „Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu w przypadku: (...) zmiany oferty Banku, w szczególności rozszerzenia zakresu usług lub produktów albo ulepszenia istniejących usług lub produktów.”;

II. zasądza od pozwanego **(...) S.A. z/s w P. Oddział w Polsce z/s w W.** na rzecz powoda **Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów** kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

III. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego **(...) S.A. z/s w P. Oddział w Polsce z/s w W.**

SSR del. Anna Maria Kowalik

Sygn. akt XVII 1673/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 31 stycznia 2013 roku powód –Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania przez pozwanego – S. A. z siedzibą w P. Oddział w Polsce z siedzibą w W. - w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o następującej treści „**Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu w przypadku: (...) zmiany oferty Banku, w szczególności rozszerzenia zakresu usług lub produktów albo ulepszenia istniejących usług lub produktów.**”.

Pozwany **w odpowiedzi na pozew** wniósł o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego (k.67-71 odpowiedź na pozew).

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że przede wszystkim powód błędnie przyjął, iż wprowadzenie przez pozwanego zmiany regulaminu na podstawie skarżonego postanowienia umownego są uprawnieniami o charakterze jednostronnym sprzecznymi z dobrymi obyczajami oraz naruszającymi interes konsumentów. Zgodnie

bowiem z postanowieniami regulaminów zawierających zaskarżone postanowienie umowne „w przypadku zmiany Regulaminu (...) Bank doręcza Kredytobiorcy tekst zmiany w terminie 30 dni przed dniem ich wejścia w życie, poprzez załączenie stosownej informacji do Zestawienia Operacji lub odrębną przesyłką. Jeżeli Kredytobiorca nie wypowie Umowy w terminie 14 dni od otrzymania informacji o zmianie, uznaje się, że zmiany zaakceptował.”. Ponadto pozwany podniósł, iż zmiany Regulaminu dokonywane są wyłącznie na korzyść konsumenta.

Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił następujący stan faktyczny:

S. A. z siedzibą w P. Oddział w Polsce z siedzibą w W. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług bankowych (fakt niesporny).

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej pozwany posługuje się wzorcami umownymi „Regulamin udzielania przez (...) S.A. Oddział w Polsce przy współpracy z (...) Sp. z o.o. kredytów konsumpcyjnych, kredytów odnawialnych oraz wydawania i korzystania z kart kredytowych (...) (...)” (dalej Regulamin 1), „Regulamin udzielania przez (...) S.A. Oddział w Polsce we współpracy z (...) S.A. gotówkowych kredytów konsumpcyjnych, kredytów odnawialnych oraz wydawania i korzystania z kart kredytowych (...)” (dalej Regulamin 2), „Regulamin udzielania przez (...) S.A. Oddział w Polsce kredytów konsumpcyjnych na zakup towarów w sklepach internetowych, kredytów odnawialnych oraz wydawania i korzystania z kart kredytowych (...)” (dalej Regulamin 3). W tych wzorcach tj. **w § 17 ust. 1b** (k.43 - Regulamin 1), **§ 18 ust 1b** (k.16 - Regulaminu 2) i **§ 17 ust. 1b** (k.26 -Regulamin 3) znajduje się następujący zapis „Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu w przypadku: (...) zmiany oferty Banku, w szczególności rozszerzenia zakresu usług lub produktów albo ulepszenia istniejących usług lub produktów.”.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie niekwestionowanych wzajemnie twierdzeń Stron oraz zgromadzonego zgromadzonych w toku postępowania sądowego materiału dowodowego, który z uwagi na wzajemną spójność i logiczność uznano za wiarygodny na podstawie art. 230 k.p.c.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Na gruncie przedmiotowej sprawy rozważenia wymagało, czy stosowane przez pozwanego „Regulaminy” są wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 k.c. Zajęcie negatywnego stanowiska w tej materii pozbawiłoby bowiem Sąd możliwości poddania zakwestionowanego przez powoda postanowienia umownego ocenie prawnej, a w szczególności, czy ma ono charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W przedmiotowym postępowaniu Sąd dokonuje bowiem abstrakcyjnej oceny wyłącznie wzorca umownego celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Postępowanie o uznanie wzorca umowy za niedozwolone obejmuje zatem sądową kontrolę postanowień treści wzorca umowy, a nie konkretnej umowy, czy też innej formy stosunku prawnego między przedsiębiorcą a konsumentem.

Dokonując rozważań we wskazanym wyżej zakresie, za punkt wyjścia należało przyjąć art. 385¹ § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Regulacja zawarta w art. 385¹-385³ k.c. ma charakter szczególny w stosunku do tych przepisów, które mają powszechne zastosowanie do kształtowania przez kontrahentów treści umowy.

Zgodnie z treścią art. 384 § 1 k.c. ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. Pojęcie wzorca umownego nie zostało w przepisach prawa polskiego zdefiniowane. Według poglądów doktryny wzorzec umowny to jednostronnie i uprzednio przygotowane zestawienie klauzul umownych, ujętych w sposób generalny i abstrakcyjny, z przeznaczeniem do wykorzystania w nieograniczonej liczbie przypadków. (tak: M. Bednarek „Wzorce umów w prawie polskim” C.H. Beck 2005). Kwestią istotną jest to, aby zbiór postanowień powstał przed zawarciem

umowy i służył stronie, która go ustaliła do ukształtowania treści stosunku obligacyjnego, jako instrument prawny do związania adherentów postanowieniami, które im chce narzucić. Cechą wzorca jest również możliwość posłużenia się nim wielokrotnie, gdyż nie zawiera on oznaczeń indywidualizujących drugą stronę umowy, lecz powtarzalne klauzule, które będą uzupełniać treść zobowiązań powstałych z umów (Adam Olejniczak komentarz do art. 384 k.c. LEX 2010).

Mając powyższe na uwadze należało zważyć, że Regulaminy stosowane przez pozwanego spełniają wskazane wyżej kryteria dla uznania ich za wzorce umowy, bowiem zostały opracowane przez pozwanego we własnym zakresie, stanowią jednostronnie i uprzednio przygotowane zestawienie klauzul umownych, ujętych w sposób generalny i abstrakcyjny, z przeznaczeniem do wykorzystania w nieograniczonej liczbie przypadków. Przedmiotowe wzorce powstały przed zawarciem umowy i służył stronie, która go ustaliła (proponentowi) do ukształtowania treści stosunku obligacyjnego, jako instrument prawny do związania adherentów postanowieniami, które im chce narzucić. Ponadto, przedmiotowe dokumenty są udostępniane przez pozwanego wszystkim swoim Klientom, którzy mają możliwość zapoznania się z jego treścią, akceptują jego zapisy i tym samym zawierają umowę, której treść określa przedmiotowy wzorzec.

Powyższa kwalifikacja łączącej strony więzi prawnej oznacza zatem dopuszczalność sądowej kontroli postanowień Regulaminów pod kątem ich abuzywnego charakteru. Z tych też względów zasadne i celowe było poddanie przez Sąd treści zakwestionowanego przez powoda postanowienia umownego ocenie prawnej, a w szczególności, czy ma ono charakter niedozwolonego postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Należy w tym miejscu podkreślić, że w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c. Niedozwolone postanowienia umowne to konstrukcja przewidziana w art. 385¹ – 385³ k.c., mająca na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą. Należy podkreślić, że ocena kwestionowanych klauzul prowadzona jest w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego z określonym konsumentem, a jej przedmiotem jest badanie tylko tych klauzul wzorca, a nie praktyki i konsekwencji ich stosowania w umowach z konsumentami.

W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania zależna jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacji;
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez powoda postanowienie w oparciu o w/w kryteria, nie budzi wątpliwości Sądu, że konsumenci nie mieli wpływu na jego treść, a zatem należało uznać, że nie było ono z nimi uzgadniane indywidualnie.

Postanowienie umowne będące przedmiotem niniejszej sprawy nie dotyczy także głównych świadczeń stron. Przez główne świadczenia stron należy rozumieć elementy przedmiotowo istotne umowy a więc takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia (essentialia negotii). Zalicza się do nich wynagrodzenie lub cenę jako świadczenie konsumenta oraz świadczenie wzajemne przedsiębiorcy: wydanie towaru czy wykonanie określonej usługi.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Pełnię treści pojęciu „dobrych obyczajów” (w szczególności w stosunkach umownych między profesjonalistą a konsumentem) nadaje judykatura - w orzeczeniu SN z 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, IC Biul. SN 2006, nr 2, s. 86 wskazano, że za „sprzeczne z dobrymi obyczajami” należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, „rażące naruszenie interesów konsumenta” zaś polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym).

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że kwestionowana przez powoda klauzula o treści **„Bank jest uprawniony do zmiany Regulaminu w przypadku: (...) zmiany oferty Banku, w szczególności rozszerzenia zakresu usług lub produktów albo ulepszenia istniejących usług lub produktów.”** stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. bowiem kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Stosownie do treści art. 385³ pkt 10 k.c. w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Przedmiotowe postanowienie spełnia zatem przesłanki klauzuli abuzywnej określone w art. 385³ pkt 10 k.c. i przesądza o jej abuzywności (por. uzasadnienie do wyroku SN z dnia 19 marca 2007 roku, III SK 21/06, OSNP 2008/11-12/181).

Zatem, co do zasady ustawodawca dopuszcza możliwość jednostronnej zmiany umowy, ale tylko wtedy, gdy nastąpi to z ważnych przyczyn precyzyjnie określonych w umowie. Chodzi o to, aby konsument w momencie podpisania umowy wiedział, kiedy i w jakiej sytuacji może dojść do zmiany umowy i miał możliwość zweryfikowania, w momencie dokonania takiej zmiany, czy okoliczność na którą powołuje się przedsiębiorca została przewidziana w umowie i rzeczywiście nastąpiła. Tymczasem zakwestionowana klauzula nie wskazuje enumeratywnie ważnych powodów,

dla których pozwany byłby jednostronnie uprawniony do dokonania zmiany wzorca a tym samym również umowy zawartej z klientem, gdyż posługuje się słowem „w szczególności” (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 sierpnia 2012 roku, sygn. akt VI ACa 440/12).

Sąd nie podziela stanowiska pozwanego, że przyznanie konsumentowi prawa do wypowiedzenia umowy w przypadku wprowadzenia zmian w Regulaminie sprawia, iż nie może być mowy o jednostronnej zmianie treści umowy.

Możliwość wypowiedzenia umowy kredytowej nie jest dla konsumenta uprawnieniem korzystnym, ponieważ powoduje konieczność spłaty pozostałej części zaciągniętego kredytu, a zatem w istotny sposób naraża jego interes ekonomiczny.

Rozwiązanie przyjęte przez pozwanego stawia konsumenta w sytuacji bez wyjścia, gdyż albo zaakceptuje zmiany, z którymi się nie zgadza albo będzie musiał spłacić od razu zaciągnięty kredyt. Tym samym konsument zostaje zmuszony do zaakceptowania zmian Regulaminu, aby uniknąć wcześniejszej spłaty kredytu. Takie postępowanie pozwanego należy uznać za nieuczciwie i nielojalne w stosunku do konsumenta a tym samym sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i rażąco naruszające interesy konsumenta.

Zdaniem Sądu, jeśli pozwany wprowadza nowe produkty lub usługi albo ulepsza już oferowane to powinien dać możliwość konsumentowi zapoznania się z nimi i podjęcia swobodnej autonomicznej decyzji, czy chce je wprowadzić do już wiążącej umowy czy też nie. Tym samym nie można zgodzić się z pozwanym, że zmiana oferty Banku, w szczególności rozszerzenie zakresu usług lub produktów albo ulepszenie istniejących usług lub produktów jest ważnym powodem uzasadniającym zmianę już zawartej umowy.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że zakwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał jego stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono stosowanie do wyniku sporu na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. zasądzając od pozwanego na rzecz powoda koszty zastępstwa procesowego w minimalnej stawce wynagrodzenia radcy prawnego określonej według § 14 ust. 3 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 t.j.).

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanego zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSR (del.) Anna Maria Kowalik